

УДК.711.062

к.т.н., доцент Мамедов А.М.,
Київський національний університет будівництва і архітектури

ДОСЛІДЖЕННЯ ФАКТОРІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА РОЗМІЩЕННЯ ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МІСТІ

Розглянуті фактори, що впливають на розміщення видів економічної діяльності в місті.

Ключові слова: фактори, розміщення, економічна діяльність, транспорт, доступність.

Оптимізація розміщення видів економічної діяльності є одним з важливіших задач просторової організації містобудівних систем. Мінімізація просторової діяльності залежить від місцеположення таких об'єктів і видів соціально-економічної активності, як об'єкти оптової та роздрібної торгівлі, місця прикладення праці, об'єкти культурно-побутового обслуговування, тощо.

В умовах ринкової економіки оптимальне розміщення є функцією максимізації прибутку з багатьма аргументами. Історично, спроби оптимізації цієї функції призвели до розробки різноманітних теорій розміщення, метою яких є пояснення та передбачення географічної логіки, яка включає в собі ринкові, інституційні та поведінкові міркування. Більшість теорій розміщення явним чи неявним чином надають перевагу фактору доступності для перевезень товарів та людських ресурсів. В той же час, існуючі моделі дозволяють прогнозувати транспортну доступність лише з різним ступенем точності. В глобальному масштабі можна враховувати вплив на місцеположення нижченаведених видів переміщень людей та продукції:

- Порти та аеропорти. Місцезнаходження портів і аеропортів відповідають глобальним тенденціям міжнародної торгівлі;
- Автомобільні дороги та залізниці;
- Телекомунікації. Не впливають на розташування об'єктів напрямку, але якість місцевих, регіональних та національних телекомунікаційних систем суттєво сприяють полегшенню бізнес-операції.

Процес глобалізації пов'язаний зі значними змінами в бізнес-операціях та ринках. Управління бізнес-операціями в таких умовах стає все більш складне, особливо з територіальним розширенням виробництва і споживання. Під час розробки стратегій розміщення використовується різне місцеположення для кожного компоненту кінцевого продукту з метою зниження витрат на виробництво. Важливість швидкого транспортування призвів до збільшення

авіап перевезень, особливо вантажів. В свою чергу, ці вимоги змушують розмістити авіа-термінали у безпосередній близькості від міських агломерацій, де розташовується виробництво.

Технологічні зміни у виробництві також призвели до переміщення виробництва та послуг. Оскільки суттєву частину валового продукту у розвинених країнах складає високотехнологічна продукція, де більшу частину прибутку надає нематеріальне виробництво, виробництво товарів переміщується до місць з невеликою ціною на працю та матеріали. Сучасний рівень розвитку телекомунікаційної галузі дозволяє знизити вартість таких видів виробництва та послуг, як розробка програмного забезпечення та call-центри.

Місце розташування економічної діяльності є залежною від характеру самої діяльності та певних факторів, як характеристики території, рівень доступності та соціально-економічного середовища. Незважаючи на те, що кожен вид економічної діяльності висуває свої вимоги до чинників місцеположення, деякі загальні фактори дозволяють групувати види економічної діяльності наступним образом:

- Види економічної діяльності, для яких домінує сам фактор місцеположення, пов'язаний природними ресурсами. До цих видів можна відносити такі, як видобуток корисних копалин, сільське господарство, залежне від родючості ґрунтів. Ця група також має сильну залежність від транспорту, оскільки зазвичай знаходиться на значному відстані від місць вживання продукції та сама продукція є важкою та великогабаритною.
- Друга група видів економічної діяльності включає в собі підприємства, які залежать від промислового сектору, рівня кваліфікації працівників, витрат енергії, відстану від постачальників, тощо. Місцеположення в такому випадку залежить від фактору вартості. Оптимізація розміщення в такому випадку являє собою складний процес зважаючи на те, що кожна галузь економіки висуває свій спектр вимог до вищенаведених чинників. У сучасному світі ситуація ускладнюється ще й розвитком глобалізації. Деякі країни Сходу, стимулюючи попит на розміщення високотехнологічного виробництва на їх території, створили експортно-орієнтовані спеціальні економічні зони та вклали інвестиції в транспортну інфраструктуру.
- Наступна група тяжіє до ринків збуту послуг та товарів. Основною умовою оптимізації розміщення для цієї групи є максимізація доходів від продажів. Місцеположення, таким чином, напряду залежить від рівня доходів. Останні роки спостігається значні зміни в роздрібній торгівлі з появою великих магазинів роздрібної торгівлі з метою максимізації

продажів. Бурхливий розвиток електронної комерції також вносить великі зміни в роздрібну торгівлю, роблячи її більш динамічною.

- Для четвертої групи зовнішнє середовище або доступ до роздрібних ринків не має великого значення. Ця група потребує доступу до таких послуг, як банківська справа, страхування, освіта, наукові дослідження та розробки. До групи відносяться такі види економічної діяльності, де інновації є ключовим комерційним фактором. Завдяки сучасному рівню розвитку телекомунікацій, фактор місцеположення не має великого значення для них. В той же вони тяжіють до дослідницьких центрів, місць з концентрацією кваліфікованих працівників, розвиненою транспортною інфраструктурою та телекомунікаційними можливостями.

Кожен з цих секторів має свій власний набір чинників розміщення, пов'язаних з відносинами з виробництвом, розподілом та споживанням. В той же час основні стратегії розміщення засновуються на мінімізації витрат або максимізації прибутку. Взагалі, чинники розміщення відображають динаміку світової економіки і пов'язані зі змінами на глобальному, регіональному, національному та місцевому рівнях.

Одним з головніших завдань містобудівного планування є створення такого середовища, де найкращим чином задовольняються задоволення потреб населення. Рівень задоволення потреб, у залежності від їх структури, напряму корелює з доступністю місць задоволення потреб. Доступність в місті переважно є результатом транспортної діяльності. Система транспорту є носієм товарів, послуг, інформації та має наступні впливи на економічну діяльність:

- Транспортні витрати. Мінімізація транспортних витрат лежить в основі класичних теорій розміщення промисловості. У зв'язку з розширенням транспортної інфраструктури, зрушенням у виробництві, появою нових видів економічної діяльності, таких як високі технології, нових технологій в управлінні бізнес-операціями роль мінімізації витрат більше не є таким істотним при виборі місцеположення економічної діяльності. Однак, транспортні розглядаються в більш широкому контексті, де якість і надійність транспорту набуває все більшого значення.

- Агломерація економіки. Надає переваги від спільного використання загальної інфраструктури та послуг. Кластеризація також сприяє зменшенню транспортних витрат. Прикладом можуть виступити великі торговельні центри, які пропонують клієнтам широкий набір товарів та послуг в одному місці. Види діяльності, не пов'язані між собою можуть створювати кластери на основі спільної логістичної зони. Розвиток

особливих економічних зон, особливо експортно-орієнтованих, також сприяє кластеризації видів економічної діяльності.

- Спільне розміщення. Це є різновид агломерації економіки, специфічний для транспортних терміналів. Прикладом спів розміщення може бути розміщення готелів поруч з аеропортами або залізничними станціями.
- Щільність розміщення економік. Це декілька економічних агломерацій, розміщених поруч, які покривають загальний простір обслуговування. Така структура надає можливість клієнтам мінімізувати витрати коштів на, наприклад, транспортування та рекламу.

Створення нової транспортної інфраструктури впливає на розміщення видів економічної діяльності через змінення їх доступності. Ефекти від розміщення в просторі не завжди є автоматичні та очевидні. Фактор просторового розміщення є важливим, але потребує врахування соціально-економічних, та містобудівних чинників.

Література

1. Демин Н.М. Управление развитием градостроительных систем. – Киев: Будивельник, 1991.
2. Осітнянко А.П. Планування розвитку міста: Монографія. – К: КНУБА, 2001. – 460 с.
3. Ennio Cascetta. Transportation Systems Analysis: Models and Applications – Springer, 2009.
4. Issa Baluch. Transport Logistics: Past, Present and Predictions. – Winning Books, 2005.

Аннотація

Рассмотрены факторы, влияющие на размещение видов экономической деятельности в городе.

Annotation

The article discusses the factors, which affect the location of economic activities in the city.